

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองดีและมีศักยภาพในการพัฒนาประเทศควรได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ ซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะทำให้ความสำคัญกับความฉลาดรู้ของเชาว์ปัญญา (Intelligence) เพราะเชื่อว่าเชาว์ปัญญาเป็นตัวกำหนดความสำเร็จในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการทำงาน จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นสืบเนื่องจากระบบการศึกษาแบบเดิมๆ ซึ่งเน้นการพัฒนาเด็กให้เป็นเด็กเก่ง ทำคะแนนได้สูงๆ เรียนรู้สิ่งต่างๆ ให้มากเท่าที่จะมากได้ จึงทำให้เด็กเก่งๆ หลายคนกลับกลายเป็นเด็กที่มูมานะและสนใจแต่เพียงการเรียนอย่างเดียว (สัณห์ ศัลยศิริ, 2548) นอกจากนี้ในปัจจุบันเด็กเป็นผู้ที่สุขยากทุกซ่ง่าย เนื่องจากเด็กหลายคนเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความร่ำรวยทางวัตถุ เมื่อพบกับปัญหาต่างๆ ก็จะทำอึดและทอดทิ้ง มีปัญหาแล้วปรับตัวไม่ได้ บางรายซึมเศร้า วิดกกังวล ก้าวร้าว ไร้น้ำใจ ไม่มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น และอาจมีปัญหาในเรื่องการควบคุมอารมณ์ของตนเองตามมาได้ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542) ดังจะเห็นจากข่าวหนังสือพิมพ์หน้าหนึ่งทั้งหลายที่เด็กบางคนฆ่าตัวตายเพราะทำคะแนนสอบไม่ได้ตามที่หวัง สอบเอ็นทรานซ์ไม่ติด ไม่เข้าใจกับเพื่อน เพียงไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้

ปัญหาที่ตามมาอีกประการหนึ่งในปัจจุบันก็คือ การไม่สามารถปลูกฝังจิตใจที่ดีให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขซึ่งเป็นเหตุของความขัดแย้ง การไม่สามารถปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่สามารถอดทนรอคอยเพื่อไปสู่เป้าหมาย เมื่อประสบปัญหาในชีวิตก็ไม่สามารถหาวิธีแก้ไขได้ มักมีนิสัยที่แยกตัว เหนห่างกับผู้อื่น ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขาดความเมตตากรุณา อยากได้อะไรก็ต้องเอาให้ได้ พอทนไม่ได้ก็จะไปทำร้ายคนอื่น ถ้าทำร้ายคนอื่นไม่ได้ก็จะทำร้ายตัวเอง (พรรณพร เรื่องศรี, 2544) อันจะนำมาซึ่งผลเสียหายนานัปการแก่สังคมเนื่องมาจากการดำรงชีวิตของคนในสังคมขาดคุณธรรม

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการที่เด็กมีสติปัญญาดี หรือเรียนเก่งเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้เด็กนั้นเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้ การที่คนเราจะประสบความสำเร็จใน

ชีวิตหรือไม่ นั่น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเก่ง และความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาอารมณ์ด้วย (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2542 อ้างถึงใน กันตวรรณ มีสมสาร, 2544) ทั้งนี้คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงก็จะมีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับผู้อื่นได้ดี สามารถระบายอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม รู้จักจัดการกับปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เมื่อมีความขัดแย้งหรือมีความคับข้องใจก็สามารถแก้ไขความขัดแย้งทั้งของตนเองและบุคคลรอบข้างได้อย่างมีสติและเหมาะสม ดังนั้น การที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะเด็กให้มีศักยภาพได้นั้น ควรจะพัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจของเด็ก ตลอดจนให้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามที่จะหล่อหลอมให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นสมาชิกที่ดีและเป็นกำลังสำคัญทางสังคม การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเด็กนั้น จะช่วยกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา สร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย สร้างความสามารถในการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในภาวะสังคมปัจจุบัน ผู้คนในสังคมต้องเผชิญกับภาวะแรงกดดันต่างๆ มากมาย เนื่องจากกระแสของความเปลี่ยนแปลงในทุกด้านของสังคมที่มีผลต่อการครองชีวิต มีระดับของการแข่งขันสูงก่อให้เกิดความเครียดได้ โดยเฉพาะผลทางลบต่อเด็กทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมด้านลบหลายประการ เช่น ปวดหัว ปวดท้อง กังวล Elkind (1981 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วสังวาล, 2545) ได้ศึกษาตัวแปรที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์เครียด คือ เด็กต้องมีความรับผิดชอบมากเกินไป ต้องแข่งขันมากเกินไป คือเด็กต้องทำอะไรเพื่อหวังเอาเด่น ชนะคนอื่น เอาใจพ่อแม่ ซึ่งเด็กในสมัยปัจจุบันถูกกระตุ้นจากพ่อแม่ หรือระบบการศึกษาให้รีบเร่งที่จะเรียนรู้ ที่จะสอบผ่านวิชาต่างๆ หรือสอบเทียบเพื่อให้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาด้วยอายุน้อย อาจทำให้เด็กเกิดการปรับตัวไม่ได้ มีความบกพร่องด้านมนุษยสัมพันธ์ การเข้าสังคม เห็นแก่ตัว หรือเด็กหลายคนเรียนหนังสือเก่ง แต่ขาดทักษะทางสังคมใคร่มาวิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้ และมีปฏิกิริยาแสดงออกที่ไม่เหมาะสม นี้เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีความสามารถทางด้านสติปัญญา แต่ขาดทักษะความสามารถทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรม

ความฉลาดทางอารมณ์มีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรม คนในยามปกติเป็นผู้ประพฤติดี วาจาดี สุภาพเรียบร้อย แต่เมื่อมีสิ่งกระตุ้นอารมณ์ในทางที่ไม่ดี ถ้าเป็นคนที่ขาดความฉลาดทางอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ไม่อยู่ก็อาจประพฤติผิดพลาดเสียหายต่อตนเอง หรือผู้อื่น หรือประพฤติร้ายแรงได้ หลายคนอาจเป็นคนฉลาดรอบรู้ รู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก อะไรคืออะไรชั่วแต่บางครั้งช่วงการตัดสินใจก็ไปตัดสินใจทำสิ่งที่ผิด ทั้งนี้เป็นเพราะอารมณ์ชั่ววูบ อารมณ์เป็นสะพานต่อระหว่างการ

ตัดสินใจกับการกระทำ ถ้าอารมณ์ดีอารมณ์สงบก็จะช่วยในการตัดสินใจ กระทำสิ่งที่ถูกต้อง ดังนั้นเด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรม จะมีความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง มีความฉลาดในการรับรู้และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและสังคมได้ด้วยดี

ในสหรัฐอเมริกาได้มีสถานศึกษาหลายแห่ง ออกแบบโปรแกรมการพัฒนาระดับเขาวรรณอารมณ์ให้แก่นักเรียน เช่น Social Development Project, Social Skill Project ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงเกรด 12 (ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) พบว่า นักเรียนที่มีระดับเขาวรรณอารมณ์สูงมักเป็นผู้มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงสิทธิของตน เป็นที่รู้จักในหมู่เพื่อนฝูง ชอบช่วยเหลือผู้อื่น แสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ห่วงใย มีทักษะในการแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งได้ดี ควบคุมตนเองได้ คิดก่อนพูด คิดก่อนทำ มีความรู้สึกที่ดี ผูกพันต่อครอบครัวและโรงเรียน เด็กชายแสดงความก้าวร้าวลดลง เด็กหญิงลดการทำร้ายตัวเองลง แสดงความเป็นอันธพาลหรือเข้าหาสารเสพติดน้อยลง เด็กที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ต่ำก็มีโอกาสการถูกพักการเรียน หรือถูกไล่ออกน้อยลง คะแนนผลการตอบแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตน มีทักษะในการต่อสู้กับความเครียดได้ดี พฤติกรรมในชั้นเรียนดีขึ้น

พระราชบัญญัติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) มีเป้าหมายที่สำคัญคือ การมีสังคมที่พึงปรารถนา มีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็งและประเทศชาติมั่นคง ในการพัฒนาคนให้มีความสุข มีจริยธรรม มีการศึกษา มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม มีระเบียบวินัย เห็นคุณค่าในศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งศึกษาอยู่ในสาขาวิชาจิตวิทยาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสถานภาพความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมในการสื่อสารของเด็กไทยว่ามีลักษณะอย่างไร และค้นหารูปแบบกิจกรรมการสื่อสารเพื่อที่จะช่วยเสริมสร้างพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและความสามารถในการพูดและแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กไทยให้เหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ทั่วไปของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ ตลอดจนการพัฒนาคูณธรรมและจริยธรรมของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี

1.3 วัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรมของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี
2. เพื่อค้นหารูปแบบกิจกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรมเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี

1.4 คำถามนำวิจัย

- คำถามนำวิจัยข้อที่ 1 ความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรมการสื่อสารของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี มีลักษณะอย่างไร
- คำถามนำวิจัยข้อที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการสื่อสารในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรมการสื่อสารของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี เป็นอย่างไร

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย “แนวทางการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรมของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี”

เป็นการเก็บข้อมูลจากการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาศิลกภาพการพูดและแสดงออกของเด็กวัย 6-12 ปี รวมทั้งสิ้นจำนวน 65 คน แบ่งเป็นเด็กอายุ 6-8 ปี จำนวน 28 คน และ 9-12 ปี จำนวน 37 คน โดยเก็บข้อมูลในช่วงวันที่ 20-21 เดือนมกราคม 2550 ณ อาคารพินิตประชานาถ ชั้น 11 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความสามารถในการสื่อสาร ทางอารมณ์	หมายถึง	ความสามารถในการพูดและการแสดงออก ทางอารมณ์ในด้านความเข้าใจตนเอง สามารถควบคุมตนเองได้ สร้างแรงจูงใจที่ ดีให้ตนเอง เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
ความสามารถในการสื่อสาร ทางคุณธรรมและจริยธรรม	หมายถึง	ความสามารถในการพูดและการแสดงออก ทางคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเป็นหลัก แห่งความประพฤติตนในทางที่ถูกต้องและ ดีงาม
กิจกรรมการสื่อสาร	หมายถึง	กิจกรรมที่ออกแบบเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการพูดและแสดงออกที่ สะท้อนความสามารถในการสื่อสารทาง อารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรมของเด็กวัย 6 – 12 ปี
เด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี	หมายถึง	เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น ประถมศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 1 – 6

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลสำหรับผู้ปกครองและครูอาจารย์ที่สนใจอาศัยกรอบการพัฒนา
ความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ไปใช้ในการ
พัฒนาการสื่อสารของเด็ก
2. เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์
ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กให้ได้มาตรฐานและถูกต้องตามหลักวิชาการ
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร
ทางอารมณ์ ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กในวัยประถมศึกษา และสามารถ
ต่อยอดการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ ตลอดจนการ
พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ในระดับมัธยม อุดมศึกษา จนกระทั่งวัยทำงานต่อไป